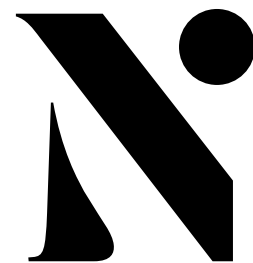

Vautierstraat 29
1000 Brussel

natural
sciences
.be

DIDACTISCH DOSSIER

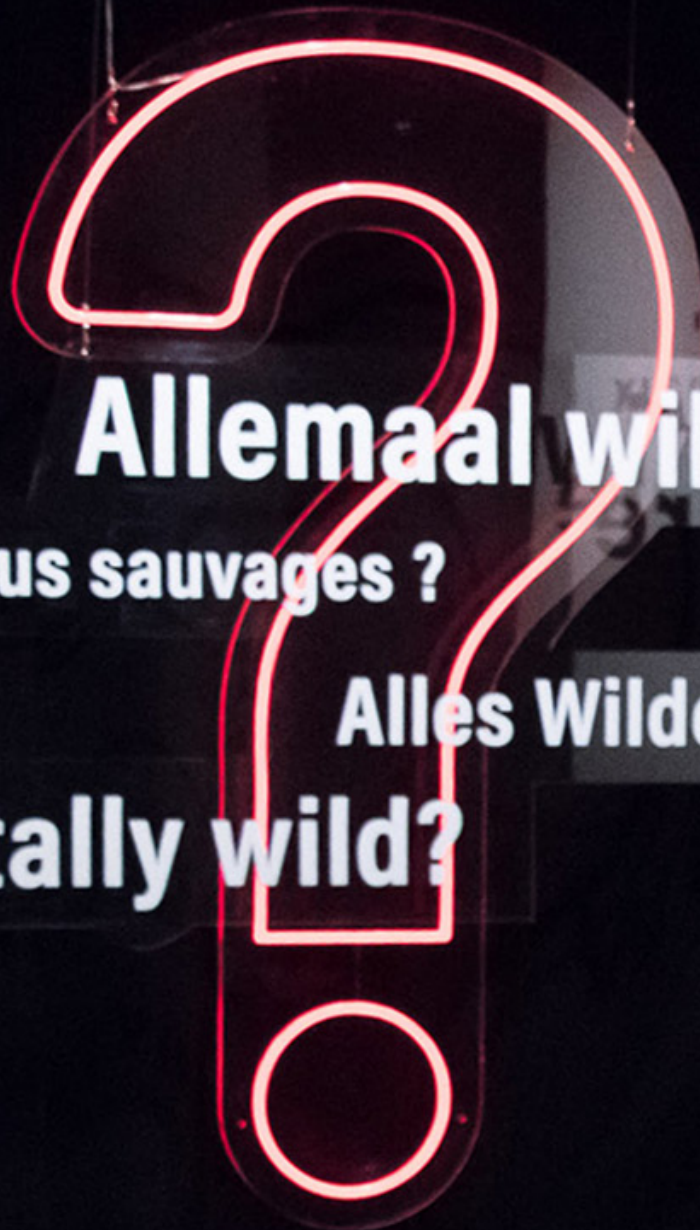
WILD?

INHOUDSTAFEL

WILD?

PRESENTATIE	4
<i>Wat is 'wild' en waar horen wij in de natuur?</i>	5
<i>Een meeslepende ervaring die aanzet tot denken</i>	5
PLAN	6
ROUTE	6
ZONE 1: DIERENSTEMMEN	7
ZONE 2: ACHTER DE SCHERMEN	7
ZONE 3: HUISELIJKE BEESTEN	9
ZONE 4: WILDERNIS, BEN JE DAAR?	10
1. Niet zo dom	10
2. Wilde natuur	11
3. De koning van de dieren	11
ZONE 5: WILD IN DE VITRINE	12
ZONE 6: ALARM!	14
ZONE 7: GELIEFDE NATUUR	15
BIBLIOGRAFIE	16
Boeken	16
Kinderboeken en strips	17
Recensie en artikelen	17

Allemaal wild?

Tous sauvages ?

Alles Wilde?

Totally wild?

Présentation

WAT IS 'WILD'

EN WAAR HOREN WIJ IN DE NATUUR?

Wat betekent het woord 'wild' eigenlijk? Is het gewoon het tegenovergestelde van 'beschaafd', of heeft het een diepere betekenis? In onze interactieve expo verkennen we dit begrip en de relevantie ervan.

Is het mogelijk om de mens te bekijken als een integraal onderdeel van het wilde, zonder ons erboven te stellen? Staan mensen wel echt aan de top van de ladder van levende wezens? Onze expo doet je nadenken en daagt het idee van menselijke superioriteit uit. Dompel jezelf onder in zintuiglijke ervaringen die de diversiteit en onderlinge verbondenheid van alle levensvormen op aarde illustreren.

De biodiversiteit, van onschatbare waarde voor onze planeet, wordt nu heel erg bedreigd. Ontdek door middel van getuigenissen, documentaires en boeiende verhalen de uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd en de acties die nodig zijn om deze natuurlijke rijkdom te behouden. Wordt u bewust van het belang van elke soort, groot of klein, in het delicate evenwicht van onze ecosystemen.

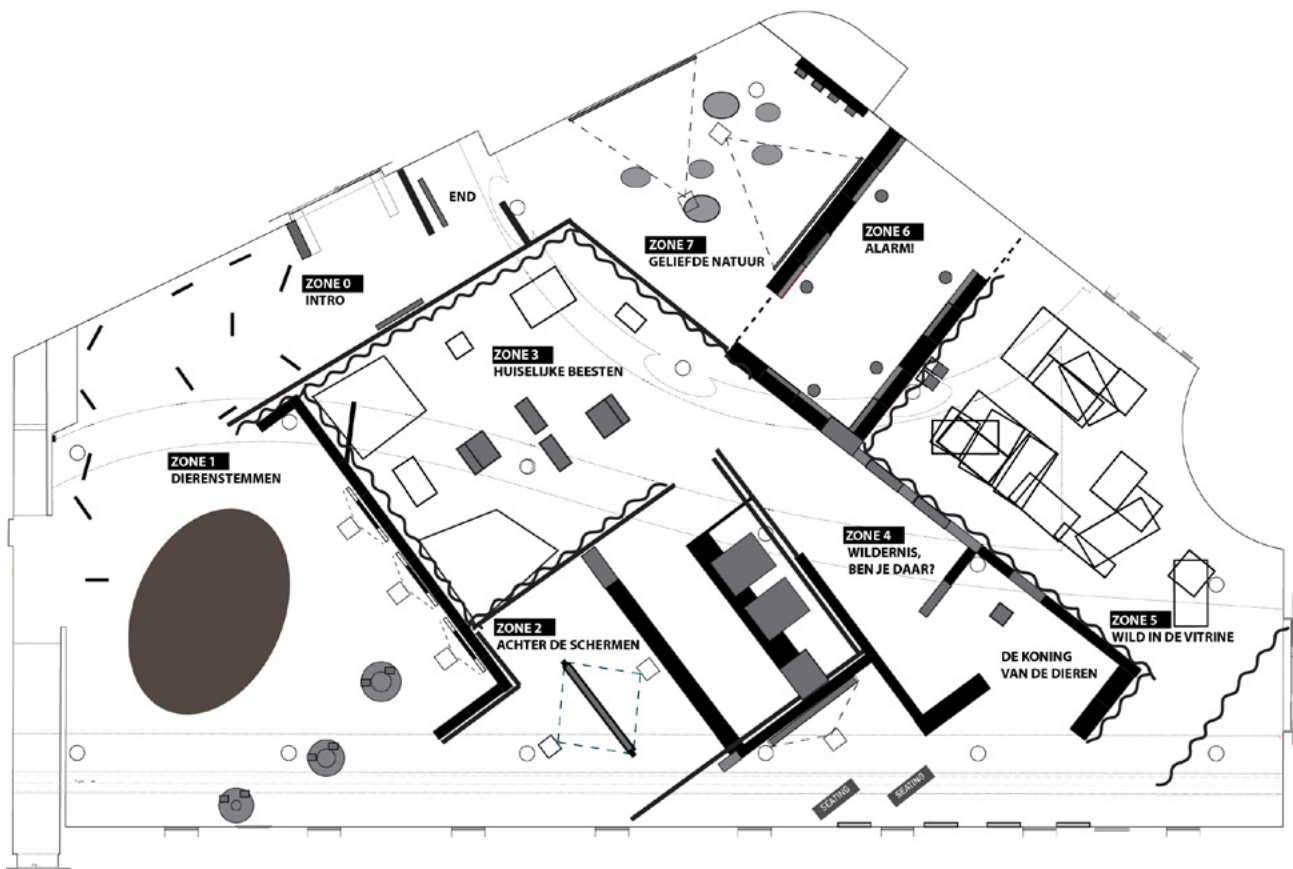
EEN MEESLEPENDE ERVARING

DIE AANZET TOT DENKEN

Onze tentoonstelling biedt u een rijke en gevarieerde ervaring. Laat u raken door de soms verontrustende schoonheid van de wilde natuur, aan de hand van opvallende beelden en indrukwekkende geluidsinstallaties die uw zintuigen prikkelen. Denk mee over onze relatie met de natuur en hoe bijzonder de mens is, door onze impact en onze verantwoordelijkheid te onderzoeken. Verken minder bekende aspecten van de Belgische wildernis, van de bossen in de Ardennen tot de duinen aan de kust, en ontdek fascinerende inheemse soorten. Leer meer over de natuurlijke rijkdom van België, hun geschiedenis en de inspanningen voor het behoud ervan.

De tentoonstelling Wild? is te zien in het Museum van 18.10.24 tot 31.08.25

Plan

Route

Allemaal wild?

Wilde natuur wordt vandaag erg ingeperkt. Een oerwoud van woorden schetst eerst een beschrijving van het 'wilde'. Welke woorden beschrijven 'wild' volgens jou het best?

Wanneer je de tentoonstelling binnengaat, zie je als bezoeker verschillende woorden afkomstig uit het werk van Alba Hendier, een student van een Zwitserse hogeschool. Ze komen uit een enquête die het museum van Neuchâtel heeft gehouden onder 133 bezoekers. Studenten en deelnemers werden gevraagd om 4 woorden te geven die het begrip wildernis voor hen definieerden. De tien meest genoemde woorden zijn: vrijheid, schoonheid, dieren, ongerept, biodiversiteit, leven, verdwijnen, woud, jungle en rust.

ZONE 1: **DIERENSTEMMEN**

DAT SCHREEUWT, DAT VERTELT...

Daar zijn de wilde dieren: hun geblaf, gekrijs, gepiep en geschreeuw wordt luider en sterft vervolgens weg. Deze geluiden zijn zowel fascinerend als beangstigend, vooral wanneer je niet kunt zien wie ze maakt. Deze stemmen vertellen hoe we kijken naar de wildernis.

Wanneer je als bezoeker de eerste zaal van de tentoonstelling betreedt, stap je de duisternis in. In het midden van de zaal beweegt de buik van een zwart beest op het ritme van zijn ademhaling en zendt dieren- en natuurgeluiden zoals wind, regen of storm uit, die weergalmen in de ruimte. Dompel jezelf totaal onder in dit geluidsuniversum door doorheen het mysterieuze beest te lopen.

Het doel van deze zone is om de verbeelding van bezoekers te prikkelen en hen mee te nemen naar een verre wildernis, bevolkt door exotische dieren die verbazing, bezorgdheid en zelfs angst opwekken. De gekozen geluiden zijn allen afkomstig van Europese soorten, waardoor we eraan worden herinnerd dat de rijkdom en diversiteit van de fauna rond ons ook indrukwekkend zijn.

Een waarschuwing is hier op zijn plaats: **de donkere sfeer, de angstaanjagende geluiden en kloppende buik van het beest kunnen op sommigen veel indruk maken. Maar voor degenen die durven wacht een verrassing naast het beest: een interactief projectieapparaat met een spel om de dieren te herkennen die je hoort. Een goede kans om je kennis van de Europese flora en fauna te testen.**

Drie bomen verspreid over de ruimte rond de installatie dienen als luisterposten om een boeiend verhaal te beluisteren: 'Waarom maken uilen geluid? Oehoe... Oehoe...', een uittreksel uit het boek 'Mille ans de contes nature' van Claude Clément.

ZONE 2: **ACHTER DE SCHERMEN**

DAT LOOPT, DAT LIGT OP DE LOER...

Als we aan verre oorden denken, zien we ongerepte natuur voor ons. Ze vormen de perfecte setting voor mensen die gewapend met camera's of geweren op jacht gaan en proberen de essentie van deze plekken te vereeuwigen. Op video's en foto's van safari's lijkt het alsof er geen mens te bespeuren is. Maar achter dit droombeeld schuilt een paradox, want wie maakt de beelden van deze zogezegd onaangeroerde gebieden?

In het midden van deze zone zie je een film van Laurent Geslin: een authentieke safari in het Masai Mara-reservaat in Kenia. Aan de andere kant zien we de keerzijde van de munt: een landschap waar de aanwezigheid van jeeps, helheluchtballonnen en vliegtuigen deze zoektocht naar de wildernis demystificeren. Toch niet zo alleen...

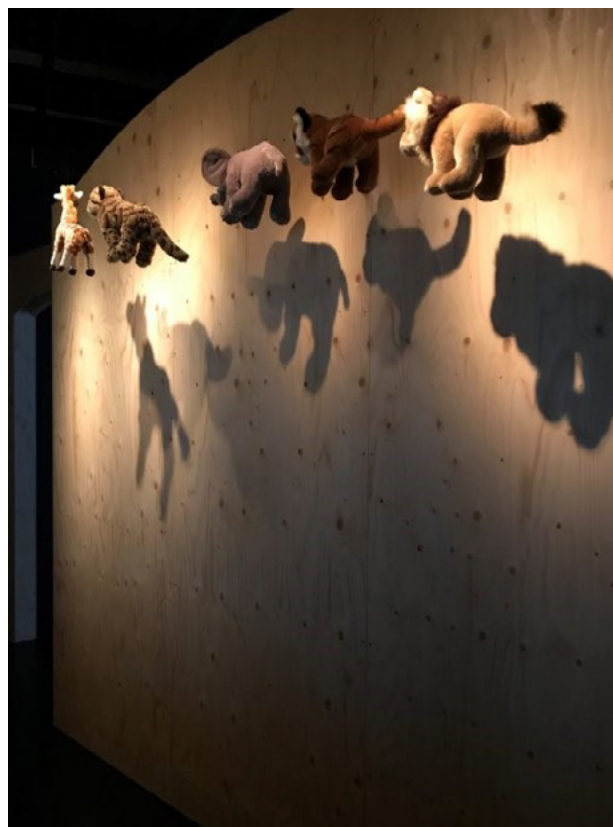

Op de muur naast de ingang toont een trommelviewer verschillende diorama's: De pogingen van verschillende musea voor natuurwetenschappen om het publiek scènes uit het natuurlijke leven aan te bieden. Deze voorstellingen, die vanaf het einde van de 18e eeuw populair werden, hadden tot doel exotisme te tonen aan degenen die niet konden reizen. Zoals veel instellingen in de 19e en 20e eeuw gebruikte ons eigen museum diorama's om scènes van dieren in het wild te reconstrueren en daarmee het wetenschappelijk onderzoek te illustreren.

Achter het scherm zijn 3 jachttrofeeën te zien: waterbok-hoorns, een impala-trofee en een gemsbok-trofee. 19e-eeuwse expedities gewijd aan verkenning veranderden geleidelijk van safari's in trofeeënjachten. Veel meer dan een souvenir van een reis, is de jachttrofee een prestigeobject voor de jager. Tegenwoordig zijn safari's gelukkig toeristisch van aard en zijn ze meestal te herleiden tot de zoektocht naar de Afrikaanse Big Five: leeuw, olifant, neushoorn, luipaard en buffel.

Bij deze zone hoort ook een videogame. Het doel is hier om met een geweer te schieten op **heteluchtballonnen** die dieren vervoeren. Spelers hebben vier opties: mikken op de heteluchtballon van de meest populaire, gevaarlijke, gestroopte of wijdverspreide dieren. Vijf opgezette dieren stellen de meest charismatische dieren voor, althans volgens een ecologische studie van Franck Courchamp. Dit zijn de luipaard, de leeuw, de olifant, de giraf en de tijger.

Verderop in deze zaal kunnen bezoekers meer te weten komen over de Brusselse Dierentuin, die open was van 1851 tot 1878 in het huidige Leopoldpark, net achter het museum. Dit deel van de tentoonstelling verkent de evolutie van deze voormalige dierentuin, de diersoorten die er te vinden waren en zijn rol in de toenmalige Brusselse samenleving. Dit biedt een interessante kijk op het verleden en het natuurlijk erfgoed van de stad Brussel.

ZONE 3: HUISELIJKE BEESTEN

DAT LEEFT, DAT DOMINEERT

Meer dan 20.000 jaar geleden ontstond de speciale band tussen de wolf, de voorouder van de hond, en de mens. Met de vestiging van de mens in het Midden-Oosten zo'n 10.000 jaar geleden, startte de domesticatie van andere soorten. Voor het eerst ging de mens dieren houden om in zijn eigen voordeel te gebruiken. Vandaag de dag leven ze met ons, maar hoeveel wild schuilt er nog in hen?

In dit universum gewijd aan de verkenning van de domesticatie, duiken bezoekers in de verhalen die millennia van samenleven tussen mensen en gedomesticeerde dieren hebben gevormd. Onder de bekende soorten die onze huizen en velden bevolk(t)en, zijn honden, katten, konijnen, kippen, schapen, ossen, varkens, paarden en ratten. Elk van hen heeft een eigen verhaal. Op de gedetailleerde etiketten bij de dieren vind je cruciale informatie over hun domesticatieproces, net als de naam en foto van hun wilde voorouder, in een kader aan de muur, als getuigen van hun lange afstamming en evolutie naast de mens.

Om de complexe verbanden tussen gedomesticeerde soorten en hun wilde voorouders te begrijpen, moeten we ons in de studie van dierlijk gedrag verdiepen. Aan de hand van een quiz worden een aantal belangrijke vragen belicht: Hoe weerspiegelt het gedrag van huisdieren nog steeds dat van hun wilde soortgenoten? In hoeverre behouden ze hun wilde aard onder hun tammere uiterlijk? Vragen als deze dwingen ons na te denken over onze relatie met deze viervoeters, over ons vermogen om hun wilde oorsprong te herkennen ondanks hun domesticatie, en over de rijkdom van de interacties die de mensheid al millennia lang met hen hebben.

Voor het onderzoek tussen mens en huisdier gebruiken we dierlijke producten in ons dagelijkse leven: Van donzige tapijten tot onze kleding, van de comfortabele fauteuils tot de decoratieve voorwerpen die onze huizen sieren. Veel producten afkomstig van huisdieren zijn alomtegenwoordig in ons moderne leven.

In dit deel van de tentoonstelling zijn verschillende items te zien. Elk stuk vertelt het verhaal van het menselijk vernuft en zijn complexe relatie met de dierenwereld. Van zorgvuldig ingerichte kooien tot ruime kippenhokken, van boxen tot goed uitgeruste stallen, deze verschillende ruimtes zijn een bewijs van de diversiteit aan behuizing die voor onze huisdieren werden gecreëerd.

Zo ga je niet alleen nadenken over hoe we gedomesticeerde dieren in ons dagelijks leven gebruiken, maar ook over de impact hiervan op hun welzijn en levenskwaliteit. Ze benadrukken het belang van de zorg voor de levende wezens die al millennia onze metgezellen zijn.

WIST JE DAT?

HOND

- > Er zijn +/- 400 hondenrassen.
- > Alleen de welpen blaffen.
- > De wolf kwispelt weinig met zijn staart.

PAARD

- > De oudste sporen van domesticatie dateren van +/- 6000 jaar geleden.
- > Ooit was het paard kleiner, maar pony's bestaan pas sinds 1970.
- > Het eerste bereden leger dateert van +/- 2700 jaar geleden.

KAT

- > Je vraagt je af wie wie heeft gedomesticeerd.
- > Er zijn +/- 50 rassen.
- > Er is weinig verandering van de vacht/hoofdvorm/...
- > De donkere delen van de vacht van de Siamees komen overeen met de koudste gebieden.

GEIT

- > Kuddes wilde geiten zouden onder meer verantwoordelijk zijn voor de ontbossing van het Middellandse Zeegebied.
- > De selectie van geiten voor melk begon pas in de 20e eeuw.
- > Kasjmier is afkomstig van geiten.

VARKEN

- > Varkens hebben lang de donkergrijze vacht van hun voorouders behouden.
- > In de 19e eeuw werd het groter en rozer (in Europa).

KOE

- > De oeros verdween (pas) in de zestiende eeuw.
- > Een melkkoe produceert +/- 60 liter melk per dag, wat 10x meer is dan een winterharde koe.

SCHAAP

- > Geiten en schapen waren de eerste gedomesticeerde dieren in kuddes.
- > Bij de moeflon, het kleinste wilde schaap, heeft het mannetje hoorns van 1 m en het vrouwtje 30 cm.
- > Bij schapen: rammen hebben kleinere hoorns en ooien hebben (nauwelijks) geen hoorns.

KONIJN

- > Een konijn kan 20 konijnen per nest baren.
- > Wilde konijnen hebben enorme schade aangericht in Australië.

KIP

- > Er worden 1000 x 1 miljard per jaar eieren gelegd.
 - > De wilde kip legt 5 tot 8 eieren per jaar.
- De gedomesticeerde kip legt er 200 per jaar.

ZONE 4: **WILDERNIS, BEN JE DAAR?**

DAT SPRINGT, DAT TROONT...

Klein, groot, met haren of met schild ... Wat hebben ze allemaal gemeen? Het zijn allemaal dieren. Hun verschillen zijn het resultaat van een lange en langzame evolutie. En wie staat er aan de top van het dierenrijk? Deze mier, deze kraai of deze Homo sapiens, die zijn dierlijkheid verbergt door het woord 'natuur' uit te vinden?

Deze grote zaal is verdeeld in 3 onderdelen:

1. Niet zo dom

Vier schermen tonen video's dierlijk gedrag dat gewoonlijk vooral aan mensen wordt toegeschreven. Ze tonen cultuur, fokkerij, geneeskunde en plezier (gelach en seksuele spelletjes). Allemaal activiteiten die typisch menselijk lijken. Studies van ethologen sinds de jaren 70, tonen dat het onderscheid tussen mens en dier nergens op slaat.

Waarschuwing:

Schermen met video's van seksspelletjes worden buiten het bereik van de jongsten geplaatst. Video's van sterfscènes kunnen ook verontrustend zijn.

2. Wilde natuur

In het Nederlands is 'het wilde' of 'de wilde wereld' een duidelijke verwijzing naar de natuur. Sommige talen hebben echter geen woord om dit concept uit te drukken. De talen die wel verwijzen naar de natuur, zijn het dan weer niet steeds eens over de definitie ervan. Dit deel vertelt het werk van Frédéric Ducarme, een onderzoeker in de ecologie, over de definitie en oorsprong van het woord 'natuur' in 22 woordenboeken en 76 talen. Hij probeerde de voorstelling van 'natuur' en 'wild' in verschillende menselijke culturen te ontleden. Het is interessant dat in sommige samenlevingen het concept 'natuur' zelf niet bestaat omdat ze geen onderscheid maken tussen mensen en niet-mensen.

We zien in deze zaal onder meer een verspreidingskaart van de 8 talen waarin geen concept voor het woord 'natuur' bestaat.

3. De koning van de dieren

Een derde subzone herinnert ons eraan dat de mens als soort ook een dier is.

Op spiegels zien we vragen die met 'waar' of 'onwaar' moeten worden beantwoord. Deze herinneren ons eraan dat we apen zijn, dat we een overblijfsel van een staart hebben en dat we niet de grootste hersenen hebben. Nu zien we onszelf vaak aan de top van het dierenrijk, maar in vroegere culturen waren de beer of de leeuw de koningen der dieren.

We nemen hier onder meer de plaats in van de beroemde leeuw van de Metro-Goldwyn-Mayer-filmmaatschappij. We kunnen brullen en het wilde in onszelf wakker maken.

We zien ook de videoclip 'The King of the Animals' van de zanger Giedré.

De film Head to Head van Herwig Ilegems is bijzonder indrukwekkend: Een echte tête-à-tête, eerlijk en authentiek, tussen mens en dier. De acteur plaatst zichzelf op ooghoogte, zoekt oogcontact, volgt de blik en kopieert het gedrag van zijn 'gesprekspartner'. Als hij ziet dat het dier zich op zijn gemak voelt, probeert hij zijn hoofd tegen dat van het dier te laten rusten.

ZONE 5: **WILD IN DE VITRINE**

DAT WORDT BENOEMD, DAT WORDT UITGESTALD...

Homo sapiens, buitenbeentje onder de dieren, is het enige dier dat zijn omgeving beschrijft. Het aanleggen van zoölogische collecties ontstond in de 18e eeuw met de opkomst van de verre reizen. Vanaf dan worden specimens bestudeerd, geïdentificeerd en geclassificeerd. Het zijn getuigen van het bestaan van hun soort op een bepaald punt in ruimte en tijd. Zo documenteren ze een stukje geschiedenis en een kwetsbare biodiversiteit.

In deze ruimte worden een twintigtal genaturaliseerde diersoorten tentoongesteld, exclusief uit de collecties van het Instituut voor Natuurwetenschappen. Bezoekers worden uitgenodigd om zelf plaats te nemen in een lege doos, om zo zichzelf toe te voegen aan de collectie. De collecties vertellen verhalen over wetenschappelijke projecten, missies in het buitenland, aankopen, donaties van individuen of dode individuen. De gevarieerde oorsprong van de specimens vertellen heel wat over onze collectie.

De 38 miljoen specimens in het Instituut maken, samen met de planten van Meise en de collectie het Afrika Museum, van de federale collectie de op twee na grootste van Europa, na die van de musea van Londen en Parijs. Ze behoren zo tot de belangrijkste ter wereld. Sinds 1846 worden hier insecten, weekdieren, gewervelde dieren (vogels, zoogdieren, vissen, reptielen en amfibieën), sponzen, koralen en vele andere soorten bewaard. Deze collecties dienen als startpunt voor onderzoek naar biodiversiteitsverlies, klimaatverandering, invasieve soorten en ziektevectoren.

Elke soort die in deze zaal wordt getoond, toont ook de waardevolle informatie nodig voor de bezoeker en voor de wetenschapper:

- **Populaire naam**
- **Wetenschappelijke naam**
- **Herkomst**
- **Datum van verwerving**
- **Status van de soort in België**
- **Habitat in België**
- **Geschiedenis van de oorsprong van het exemplaar en de aanwezigheid van de soort in België**

De status van de soorten is een cruciaal aspect voor deze tentoonstelling. De stabiliteit van dier-, planten- en andere populaties wordt sterk beïnvloed door verschillende factoren, waaronder verstoringen veroorzaakt door menselijke ontwikkeling. Om het risico op uitsterven van een soort te beoordelen, stelt de International Union for Conservation of Nature (IUCN) een schaal van negen niveaus voor: uitgestorven soorten (EX), uitgestorven soorten in het wild (EW), ernstig bedreigde soorten (CR), bedreigde soorten (EN), kwetsbare soorten (VU), bijna-bedreigde soorten (NT), minst zorgwekkend (LC), gegevens deficiënt (DD), niet beoordeeld (NE). Elk tentoongesteld dier is gekoppeld aan een van deze niveaus.

In deze zaal kunnen bezoekers een rijke verscheidenheid aan soorten ontdekken, die de diversiteit van de natuur en de uitdagingen op het gebied van natuurbehoud illustreren:

- **Wild zwijn, moeder en big** (*Sus scrofa*)
- **Edelhert** (*Cervus elaphus*)
- **Europese otter** (*Lutra lutra*)
- **Oehoe** (*Bubo Bubo*)
- **Gewone zeehond** (*Phoca vitulina*)
- **Bruine beer** (*Ursus arctos*)
- **Ree** (*Capreolus capreolus*)
- **Vos** (*Vulpes vulpes*)
- **Euraziatische lynx** (*Lynx lynx*)
- **Korhoen** (*Lyrurus tetrix*)
- **Europese Bever** (*Castor fiber*)
- **Wolf** (*Canis lupus*)
- **Europese haas** (*Lepus europaeus*)
- **Europese wilde kat** (*Felis silvestris*)
- **Jan-van-gent** (*Morus bassanus*)
- **Dikkopschildpad** (*Caretta caretta*)
- **Snoek** (*Esox lucius*)
- **Rode wouw** (*Milvus milvus*)
- **Insecten** (meerdere, allemaal uit België)

Zo is het **majestueuze edelhert** (*Cervus elaphus*), verkregen in 2010, afkomstig uit de bossen van de Ardennen momenteel geclassificeerd als Least Concern (LC), al is die kwetsbaar (VU) in Vlaanderen. In België worden hertenpopulaties beheerd om overbevolking en conflicten met menselijke activiteit te voorkomen.

De **Europese lynx** (*Lynx lynx*), verkregen in 2010, is een symbool als het gaat om mysterieuze dieren. Ze zijn zeer moeilijk te zien, maar toch werd er in 2020 één individu waargenomen in de vallei van de Semois. De herinvoering van deze soort in onze regio's zou een zeer gunstig effect hebben op het natuurlijk evenwicht. Geclassificeerd als bijna bedreigd (NT) in de wereld en regionaal uitgestorven (EX) in België, is dit exemplaar nu beschermd. Dit benadrukt de inspanningen die nodig zijn om levensvatbare populaties in de Alpen en de Ardennen te herstellen.

Het **korhoen** (*Lyrurus tetrix*), verzameld in 2012, is een typische vogel van de Hoge Venen. De mannetjes en vrouwtjes, beide tentoongesteld, tonen de schoonheid én kwetsbaarheid van deze soort. Geclassificeerd als ernstig bedreigd in België (CR) als gevolg van habitatverlies en door versnippering van de populatie, zijn korhoenders belangrijke indicatoren voor de gezondheid van ecosystemen op grotere hoogte. Sinds de jaren 2000 zijn herintroductieprojecten lopende om populaties te helpen overleven.

Elk van de exemplaren vertelt ons een uniek verhaal en nodigt bezoekers uit om na te denken over de complexiteit en kwetsbaarheid van ons natuurlijk erfgoed. De tentoonstelling stelt ons in staat om de uitdagingen waarmee onze biodiversiteit wordt geconfronteerd te visualiseren en te begrijpen, terwijl we hulde brengen aan de rijkdom van de collecties van het Instituut voor Natuurwetenschappen. Elk exemplaar dat hier wordt beschreven en tentoongesteld, opent een venster op onze natuurlijke geschiedenis en nodigt uit tot bewustwording van het belang van de bescherming van het biologisch erfgoed van België.

ZONE 6: **ALARM!**

DAT BEDREIGT, DAT DRIJFT IN HET NAUW...

De dramatische afname van planten- en insectensoorten, en de versnippering van hun leefgebied, is schrikwekkend. Wilde natuur verdwijnt onherroepelijk, al worden de gevolgen vaak onderschat of niet goed begrepen. Ontdek de grootste gevaren die het voortbestaan van heel veel soorten bedreigen. Is *Homo sapiens* zo bedreigd als hij zelf bedreigend is?

Deze zaal beschrijft de vijf belangrijkste bedreigingen voor de biodiversiteit: vernietiging van habitats, invasieve soorten, overexploitatie van soorten, vervuiling en klimaatverandering. Elk van deze bedreigingen wordt aan de hand van concrete voorbeelden en realtime-tellers die de omvang van het fenomeen illustreren.

De vernietiging van **habitats** is de eerste bedreiging voor de biodiversiteit. Deze dreiging uit zich, voornamelijk door de groeiende aanwezigheid van de mens, in ontbossing, waarbij grote stukken bos worden gekapt om plaats te maken voor landbouwgrond of stadsontwikkeling. Elke vierkante meter bos die verloren gaat, betekent verlies van leefgebied voor veel soorten. Een teller in de zaal geeft het aantal vierkante meters bos weer dat is ontbost sinds de opening van het museum op de dag van uw bezoek.

Invasieve soorten, vaak geïntroduceerd door de mens, vormen een tweede formidabele bedreiging voor de lokale biodiversiteit. In België verstoren uitheemse soorten zoals de reuzenberenklauw of de Aziatische hoornaar de lokale ecosystemen en verdringen ze inheemse soorten. Een teller geeft de kost van invasieve uitheemse soorten per seconde weer, sinds de ochtend van het bezoek. Gemiddeld bedragen de kosten wereldwijd meer dan 380 miljard euro per jaar.

De **overexploitatie van soorten** is een belangrijke oorzaak van het verlies aan biodiversiteit. Overbevissing is een treffend voorbeeld, waarbij hele visbestanden worden bedreigd door niet-duurzame visserijpraktijken. Een teller laat zien hoeveel ton vis er sinds de opening van het museum op de dag van uw bezoek uit de oceanen is gehaald.

Vervuiling, in al zijn vormen, heeft verwoestende gevolgen voor de biodiversiteit. Met name de plasticvervuiling in onze oceanen is enorm. Deze vormt eilanden van afval en doodt zeedieren die deze kunststoffen inslikken of erin verstrikt raken. Een teller in de zaal toont de hoeveelheid plastic die sinds die ochtend in de oceanen is gedumpt (in kilogram).

Tot slot verstoort **klimaatverandering**, een direct gevolg van menselijke activiteiten, natuurlijke cycli en habitats op wereldschaal. Koralen, gevoelig voor temperatuurveranderingen en verbleking, zijn hiervan een schrijnend voorbeeld. Een teller illustreert de toename van hittegolfdagen en koraalverbleking in Australië. In Australië wordt bijna 5 miljard m² koraal per jaar gebleekt, of 155 m² per seconde.

We krijgen dus een gedetailleerd en alarmerend beeld van de bedreigingen voor de biodiversiteit én hun kost.

Doel is het bewustzijn rond deze kwesties te vergroten en actie aan te moedigen om ons natuurlijk erfgoed te beschermen. We moeten ons bewust worden van de omvang van de uitdagingen waar we voor staan en hopen we u aan te moedigen om actief deel te nemen aan het behoud van de biodiversiteit voor toekomstige generaties.

ZONE 7: DE GELIEFDE NATUUR

DAT KOMT, DAT GAAT...

***Homo sapiens* drukt zijn naam op een geologisch tijdperk, het Antropoceen. Het is het gevolg van een haat-liefde verhouding met de natuur. Meer ruimte voor natuur klinkt vanzelfsprekend, maar welke toegevingen willen we daarvoor doen?**

Delaatstezaal van de expo, 'Geliefde natuur', is ontworpen om bezoekers tot zelfreflectie aan te zetten door middel van een noodtelefoon: 'SOS NATUUR'. Dieren en planten, allemaal soorten die in België voorkomen, hebben hierop ingebeld met hun verhaal over de moeilijkheden die ze ondervinden door toedoen van de mens. Er is geen tijdsaanduiding van de lengte van het gehele fragment. Hoeveel tijd wil de bezoeker investeren om te luisteren naar al deze noodkreten? Deze intieme en persoonlijke bedenkingen leiden ook tot cruciale vragen over onze eigen rol in de huidige biodiversiteitscrisis: Wat is mijn positie in deze biodiversiteitscrisis? Ben ik klaar om andere levende wezens te respecteren? Welke acties ben ik bereid te ondernemen om bij te dragen aan het behoud van onze planeet?

Naast deze introspectie biedt 'Geliefde natuur' een aparte blik op de natuur. Aan de hand van beelden, gemaakt door wildcamera's die op verschillende plaatsen in België zijn geïnstalleerd, nemen we een duik in het geheime en fascinerende leven van wilde dieren. Deze opnames tonen intieme momenten uit het dierenleven, vaak ontoegankelijk voor het menselijk oog, en tonen de natuur in haar ruwe vorm.

Deze beelden doen ons het 'wilde' ontmoeten. Door ze te observeren, zetten we een stap terug. We worden discrete waarnemer, waardoor we de natuur in al haar pracht beter kunnen waarderen. Deze benadering is verre van passief, maar een uitnodiging om nieuwsgierigheid op te wekken en een diep respect voor de natuurlijke wereld te ontwikkelen. De ervaring heeft tot doel om het verlangen de natuur die ons omringt en waarvan we een integraal onderdeel zijn, te verkennen, te ontdekken en te beschermen. Ze roept ook opnieuw de vraag op: Hoeveel tijd zijn we bereid om vrij te maken om dit te doen, aangezien er soms ook eens niets te zien is en je even moet blijven wachten, net zoals in het wild?

'Geliefde natuur' toont dus niet alleen de natuur. Ze moet het bewustzijn vergroten en tot actie aanzetten. Aan het einde van de tentoonstelling hopen we dat u een hernieuwd perspectief heeft op uw plaats in het wereldwijde ecosysteem. Dat u geïnspireerd raakt om op te komen voor biodiversiteit en om natuurwonderen te behouden voor toekomstige generaties.

ALLEMAAL WILD!

BIBLIOGRAFIE

BOEKEN

'Het leven en de revolutie, het opnieuw uitvinden van natuurbehoud voorbij het kapitalisme'

door **Bram Büscher en Robert Fletcher**

Het 'klassieke' behoud van de natuur is een mislukking. Dit boek toont dit aan door uit te leggen dat het historisch verbonden is met de kapitalistische ontwikkeling. De auteurs maken een fascinerend beeld van de verschillende gangbare strategieën van natuurbehoud voor ze een alternatief model voorstellen: 'convivial conservation'. Voortbouwend op het concept van gezelligheid van Ivan Illich, is het doel om de visie van een wenselijke toekomst aan te moedigen, waarin mensen en anderen op een meer autonome manier kunnen samenleven.

'Europa nieuw leven ingeblazen: op weg naar een nieuwe wereld'

door **Gilbert COCHET & Béatrice KREMER-COCHET**

Deze Europese rondreis rond 'rewilding' van de verschillende natuurlijke omgevingen laat zien dat, ondanks het bijna uitsterven van veel iconische soorten, er in vele landen inspirerende en succesvolle initiatieven ontstaan. Bisons, beren, adelaars, steur en zeehonden keren terug. Het samenleven van mens en wilde is dus mogelijk.

Dit boek, gebaseerd op het delen van positieve ervaringen, zet aan tot reflectie en actie. Om vooruit te komen en obstakels te overwinnen, moet je soms alleen maar je standpunt te veranderen.

ISBN: 978-2-330-13262-0

'VAN HET WILDE NAAR HET HUISELIJKE: Het begin van de grote neolithische bekering in Europa'

door **Bernard Bachasson**

In dit boek ontdekt de lezer het ongelooflijke epos van kolonisten uit de Levant die vanaf het zevende millennium geleidelijk hun boerderijen en vee in bijna heel Europa vestigden. De lokale semi-nomadische groepen namen uiteindelijk, niet zonder weerstand, hun sedentaire levensstijl over. Jagen, vissen en verzamelen werden marginale activiteiten en werden vervangen door door de mens gecontroleerde plantaardige en dierlijke productie. De primitieve mens is dus vervangen door de huiselijke, langs de twee grote trekroutes, namelijk de kusten van de Middellandse Zee en de Donauvallei. Ondanks het succes van deze technische, economische en culturele revolutie kan de mens zijn verleden, hoe ver ook, niet vergeten. De behoefte aan het wilde leven steekt af en toe weer de kop op bij veel van onze Europese medeburgers, wat nieuwe perspectieven opent en vele verrassingen in petto heeft voor de komende jaren.

ISBN: 978-2-14-035494-6

'Geschiedenis van de domesticatie van dieren'

door **Valérie Chansigaud**

Honden, paarden, koeien, varkens, kippen, katten: huisdieren zijn al sinds de prehistorie bij ons en zijn nog steeds even aanwezig in onze moderne wereld. Dit boek beschrijft de lange en complexe relaties die we hebben met deze soorten. We ontdekken het langzame en moeilijke proces van het vangen van wilde dieren tot het temmen ervan, en hoe we gingen selecteren. Menselijk handelen veranderde het lichaam en het gedrag van deze dieren ingrijpend: volgzamer, aanhankelijker, robuuster of juist nietiger gemaakt. Het doel van domesticatie is duidelijk: Het dient de belangen van de mens. In ruil daarvoor is de impact ervan op de sociale en culturele geschiedenis aanzienlijk tot op de dag van vandaag. Dit boek stelt ons in staat om de diversiteit aan motivaties te meten die hebben geleid tot het fokken van dieren die zo gevarieerd zijn als drosophila, zalm of struisvogel. Het draagt bij aan een beter begrip van de complexe, vaak dubbelzinnige, relaties die we hebben met deze dieren, zonder welke de mensheid niet zou zijn wat ze is.

Valérie Chansigaud, wetenschaps- en milieuhistorica, bestudeert de impact van de mens op zijn omgeving. Ze is vooral geïnteresseerd in de relaties die sociale kwesties koppelen aan milieuproblemen, zoals ongelijkheden of culturele vooroordelen.

'Dierenrevoluties: mens en dier, een gedeelde wereld'

door **Karine Lou matignon**

Internationale specialisten schetsen een portret van de huidige stand van de kennis over de dierenwereld. Intelligentie, vaardigheden, gevoeligheid voor pijn, relatie met de dood, gevoel voor empathie en altruïsme, culturen, geheugen... Het originele van dit boek ligt in de transdisciplinaire aanpak die ethologen, paleontologen, antropologen, filosofen, psychologen, advocaten, dierenartsen en sociologen samenbrengt.

ISBN: 979-10-209-0720-2

'Zijn we te dom om de intelligentie van dieren te begrijpen?'

door **Frans de Waal**

Wat is het verschil tussen de geest van een mens van die van een dier? De mogelijkheid om werktuigen te ontwerpen? Zelfbewustzijn? Een greep op het verleden en de toekomst? In de afgelopen decennia zijn oude theorieën uitgehold of weerlegd door een revolutie in de studie van dierlijke cognitie. Dit boek van een wereldberoemde etholoog brengt ons ertoe om alles wat we dachten te weten over dierlijke intelligentie opnieuw te onderzoeken... en menselijk.

EAN: 9782330103231

KINDERBOEKEN EN STRIPS

'Savage'

door **Hughes**

Een klein meisje groeit op in de natuur, omringd door dieren, die haar hebben geleerd te praten, te eten en plezier te hebben. Maar op een dag ontmoet ze een nieuw dier dat vreemd genoeg op haar lijkt...

EAN: 9782746737273

'Sauvage?'

door **Alexandre Galand**

Het woord "wilde", van het Latijnse silvaticus (dat betrekking heeft op het bos, op het bos), wordt al eeuwenlang gebruikt om een aantal plaatsen aan de rand van de "beschaving" aan te duiden, zogenaamd bevolkt door wezens die soms zelf worden beschreven als "wilden", legendarische of echte wezens.

Het Westen heeft deze figuren lang nodig gehad om zichzelf te definiëren in tegenstelling tot wat chaotisch, gevaarlijk, onvoorspelbaar, oncontroleerbaar is.

'Het wilde' bestaat echter niet op zichzelf. Het is altijd gekoppeld aan een manier van kijken. In onze tijd blijft het gebruik van dit woord problematisch en is de betekenis ervan soms negatief, soms positief. Het wordt nog steeds gebruikt, zoals in de ergste momenten van de geschiedenis van kolonisatie en racisme, om mensen aan te duiden en te ontmenselijken. In de afgelopen decennia, in de context van ecologische crises, komt het 'wilde' vaak overeen met wat zich verzet tegen de groeiende voetafdruk van de mensheid, wat zeldzaam wordt, wat ten koste van alles moet worden beschermd.

Een buitengewoon goed gedocumenteerd boek, vol informatie van allerlei aard, tussen legendes, kunst en wetenschap, en prachtig geïllustreerd door Delphine Jacquot, om de wereld rond te reizen en door de eeuwen heen, om te dromen, na te denken over onze relatie met anderen en om ons perspectief te veranderen.

EAN: 9791023514797

Les Sauvages

door **Julien Frey, Nadar**

Februari 2020. Julien en zijn dochter Joanne worden uitgenodigd in Indonesië door professor Michaux, een eminent bioloog van de Universiteit van Luik. Van Sumatraanse olifanten tot Komodovaranen, de nieuwe missie van de onderzoeker is een kans om de buitengewone biodiversiteit van de archipel te ontdekken. Maar die biodiversiteit wordt bedreigd. Ontbossing, palmolieproductie, stropers... De gevaren zijn talrijk en nemen een bijzondere dimensie aan wanneer de Covid 19-pandemie midden in de reis uitbreekt.

Les Sauvages is zowel een wetenschappelijke documentaire als een intiem verhaal over de vader-dochterrelatie en is een fascinerend, leerzaam en grappig boek. Een boek dat de essentiële vraag oproept naar onze relatie met de dierenwereld.

ISBN: 9782754831826

Ik woon hier ook samen met

door **Marie Mahler en Jean-Michel Leclercq**

Tussen realisme en fantasie ontdekken we schoenen stelende vossenwelpen, snot-etende mieren, een herstellende oehoe, een merel die zichzelf uitnodigt voor een concert of een konijn dat door geïmproviseerde sheriffs wordt gered van de eetlust van een kraaien...

ISBN: 9782875720795

RECENSIE EN ARTIKELEN

'SOORTEN: Een andere geschiedenis van domesticatie - nr. 50'

'Domesticatie: het geval van de kasuaris' | ECHOSCIENCES"- Corsica

'Territorium van dieren, territorium van mannen: aspecten en kwesties van de terugkeer van grote roofdieren', door Farid Benhammou, Géoconfluences, 2008.